
AHOLINI RO'YXATGA OLISH JARAYONIDA KARTOGRAMMA XUSUSIYATLARI

Ro'yxatga olish uchun xaritalash teng maydondagi uchastka kvadratlarining aniq belgilangan joylashuvi bilan panjara shaklida aholini uch o'lchamli kenglik bilan bog'lash tizimi sifatida tavsiflanadi. "Kvadrat panjara", yashash joyi joylashgan joy bu maydondagi panjara joylashgan nuqtaga kenglik bog'langan shaxslarning umumiy sonini o'z ichiga oladi. Bunday agregatsiyani amalga oshirish mumkin bo'lmagan mamlakatlarda aholining kartogrammasi ma'muriy-hududiy bo'linmaning eng kichik birligidan, yerdan foydalanish xaritalari, qurilgan uchastkalarni aniqlash yoki kadastr ma'lumotlari kabi yordamchi ma'lumotlardan foydalanib ajratilishi mumkin.

Oddiy aholini "panjara" orqali taqsimlashdan tashqari, xuddi shu tarmoq o'z ish joyidagi shaxslarni taqsimlash yoki maktab, kollej yoki universitetni topish uchun ishlatilishi ham mumkin. Xuddi shu "panjara" uy xo'jaliklari, oilalar va uy-joylarni taqsimlash uchun ham ishlatilishi mumkin. Transchegaraviy funktsionallikni ta'minlash uchun tarmoqning har bir kvadratining hajmi 1 km² bo'lishi kerak. Mamlakatning milliy ehtiyojlarini qondirish uchun boshqa o'lchamdagi qo'shimcha tarmoqlarni ham aniqlash mumkin.

Ro'yxatga olish ma'lumotlari an'anaviy ravishda tumanlarga yoki aholini ro'yxatga olish materiallarini ishlab chiqish uchun maxsus belgilangan ma'muriy bo'linishda taqdim etiladi. Aholining kartogrammalari bir qator afzalliklarga ega bo'lgan materiallarni ishlab chiqish uchun juda foydali qo'shimcha tizim hisoblanadi. Katakchalar bir xil o'lchamlarga ega bo'lib, ularni maydon va masofa (masalan, xizmatlarning mavjudligi) bilan taqqoslash uchun mukammal hisoblanadi. "Panjaralar" vaqt oralig'ida o'zgarish bo'lib, ma'muriy-hududiy bo'linishdagi o'zgarishlarga bog'liq emas. Bundan tashqari, tarmoqlar boshqa ilmiy ma'lumotlar bilan muammosiz birlashadi (masalan, iqlim ma'lumotlari). Kvadrat "panjaralar" moslashuvchan bo'lib, ular muayyan maqsadli tadqiqot maydoniga javob beradigan hududlarni shakllantirish uchun birlashtirilishi ham mumkin. Grid tizimlari kvadrat kattaligi jihatidan ierarxik tartibda qurilishi mumkin, bu esa, mahalliy darajadan boshlab global darajada yakunlanadigan turli sohalarni aniqlashga imkon beradi.

Ro'yxatga olish nuqtai nazaridan, tarmoqlar xalqaro va transchegaraviy kontekstda juda kuchli fazoviy tahlil vositasi ekanligini ta'kidlash muhimdir. Chunki, ular mamlakatga qaragan bo'lib, hududlar hajmlaridagi farqlar ta'sir qilmaydi. Shu bilan birga, tarmoq statistikasi aholining kam ta'minlangan joylarida yoki ma'lumotlarning tanlangan manbadan olingan taqdirda, ma'lumotlarning maxfiyligi yoki ahamiyati haqida tashvish tug'dirishi mumkin. Shundan kelib chiqqan holda, tarmoq statistikasini ishlab chiqish uchun savollarni tanlashda ehtiyot bo'lish kerak va barcha holatlarda qabul qilingan qaror ma'lumotlarni muhofaza qilish talablari va batafsil va moslashuvchan statistikaga bo'lgan talablar o'rtasida moslangan bo'lishi kerak.

E. Normatov

Oltiariq tumani Statistika bo'limi boshlig'i.

2024-11-05 14:06:55